

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ І НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛИТВИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Олександра Каракуц, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

Схарактеризовано поточну ситуацію у сфері національної безпеки і оборони Литовської Республіки в умовах російсько-української війни. Описано оцінку загроз національній безпеці держави в динаміці. Проаналізовано основні пріоритети й кроки у сфері зовнішньої політики і оборони Литви з огляду на наявні безпекові загрози.

Висновки

1. Литовська Республіка серйозно сприймає загрозу потенційної збройної агресії з боку Росії, передусім через наявність спільного кордону з мілітаризованою Калінінградською областю РФ та Білоруссю.
2. Литва сприймає нарощування військового потенціалу РФ, а також її збройну агресію проти України через призму підготовки Росії до тривалої конфронтації з державами – членами НАТО. З огляду на активну мілітаризацію РФ та її готовність застосовувати військову силу агресивна політика Росії є для Литви найпершою і найбільшою загрозою національній безпеці.
3. Задля забезпечення національної безпеки і оборони в умовах російсько-української війни Литовська Республіка спрямовує зусилля на одночасне посилення спроможностей власних збройних сил і розвиток співпраці з пріоритетними союзниками в рамках НАТО (передусім щодо їх скорішої і постійної присутності на своїй території). Крім того, Литва сприймає поточну військову допомогу Україні в протидії російській агресії як необхідний внесок у довгострокову спільну безпеку.

Оцінка загроз національній безпеці

Згідно з Національною стратегією безпеки Литовської Республіки від 2021 р., найбільша загроза національній безпеці держави походить від **зростання авторитаризму, агресивності та імперіалістичних амбіцій Російської Федерації**, які вона втілює за допомогою військових та гібридних засобів. Зростання впливу Росії на Білорусь, а також зміцнення політичної, економічної та військової інтеграції двох держав негативно впливають на середовище безпеки Литви та

всього регіону. На тлі **загострення протистояння між авторитарними державами і демократіями** перші (зокрема РФ і КНР) кидають нові виклики державам Заходу та всій євроатлантичній спільноті¹. Детальніша оцінка загроз і ризиків національній безпеці Литви² за останні роки демонструє зростання фокуса уваги на агресивну політику РФ і **масштабування наслідків російсько-української війни**.

Національна оцінка загроз від 2022 р.³ визначила серед головних небезпечних тенденцій таке:

- посилення військового потенціалу й агресивної політики РФ; використання нею військової сили як **основного інструменту для впливу на міжнародній арені**;
- відповідність слабкого політичного режиму й агресивної політики Білорусі зовнішньополітичним інтересам Росії;
- дедалі більша агресивність авторитарної зовнішньої політики, економічної та інформаційної діяльності Китаю.

Усе це супроводжується роботою російських і білоруських спецслужб проти Литви та її громадян, зокрема поширенням усередині держави російської пропаганди.

Згідно з оцінкою загроз від 2023 р.⁴, на порядку денному для національної безпеки Литви постали такі питання:

- війна РФ проти України та перетворення Росії на тоталітарну державу;
- **підготовка Росії до тривалого конфлікту з Україною та Заходом** (водночас наголошено, що війна РФ проти України лише тимчасово зменшить російську військову загрозу в регіоні Балтійського моря);
- ризик необмеженого доступу РФ до території Білорусі та отримання від неї військової підтримки в разі конфлікту з державами – членами НАТО;
- зовнішня політика КНР після переобрання Сі Цзіньпіна; активізація в коротко- і середньостроковій перспективі китайсько-російської співпраці.

За результатами національної оцінки загроз від 2024 р.⁵, першочергові небезпечні тенденції для Литви становлять:

¹ National Security Strategy of the Republic of Lithuania. 2021. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/Зес6а2027а9а11есb2fe9975f8а9е52е?jfwid=rivwzvpyg>

² Національну оцінку загроз щорічно проводять Департамент державної безпеки Литовської Республіки (VSD) і Служба оборонної розвідки та безпеки при Міністерстві національної оборони Литовської Республіки (AOTD).

³ National Threat Assessment. 2022. URL: https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2022/04/ANGL-el_.pdf

⁴ National Threat Assessment. 2023. URL: https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2023/03/ENG-2023-Gresmes-ENG-el_-1.pdf

⁵ National Threat Assessment. 2024. URL: <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2024/03/GR-2024-02-15-EN-1.pdf>

- відмова РФ від деескалації ситуації довкола України; продовження Росією підготовки до **тривалої конфронтації з НАТО**;
- спроби Росії підірвати підтримку держав Заходу Україні; розвиток відносин РФ з державами Глобального Півдня для **формування антизахідної коаліції**;
- збереження контролю Росії над Білоруссю; збільшення військового потенціалу останньої завдяки присутності російських військових і нестратегічної ядерної зброї РФ;
- активізація розвідувальної діяльності Китаю проти Литви (зокрема в кіберпросторі); зростання інтенсивності інформаційних атак РФ проти Литви та сусідніх держав.

Пріоритетні питання національної безпеки і оборони

Пріоритетами оборонної політики Литви в умовах російсько-української війни є: 1) розвиток національних збройних сил; 2) надійні зобов'язання союзників щодо колективної оборони в рамках НАТО; 3) стійкість держави і суспільства; 4) дальшу підтримку України у протидії агресії РФ⁶.

Розвиток національних збройних сил. Литовська Республіка входить до групи держав – членів НАТО, які з кожним роком послідовно збільшують витрати на оборону. Показник у 2 % ВВП на відповідний сектор Литва досягла 2019 р.; 2022 р. він сягнув 2,46 % ВВП; 2023 р. – 2,54 % ВВП⁷. На 2024 р. Сейм Литовської Республіки затвердив оборонний бюджет на суму понад 2 млрд євро; цього року передбачають досягти 2,75 % ВВП на оборону⁸. Більша частина бюджету спрямована на **модернізацію збройних сил Литви** (понад 45 % від усіх витрат) і посилення їхніх бойових спроможностей завдяки закупівлі нового озброєння та військової техніки. Литовська сторона вкладає інвестиції і в забезпечення належних умов для навчання військового персоналу НАТО та своїх збройних сил (на 2023–2027 рр. закладено 520 млн євро)⁹. А восени 2023 р. в литовському місті Рукла відкрито найбільший у регіоні Балтії об'єкт з обслуговування та ремонту різних типів військової техніки, що перебуває на озброєнні збройних сил Литви (зокрема

⁶ National Defence: Facts and Figures. 2023. URL: <https://kam.lt/wp-content/uploads/2024/04/Facts-and-Figures-2023.pdf>

⁷ Defence Expenditure of NATO Countries (2014–2023). URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/7/pdf/230707-def-exp-2023-en.pdf

⁸ Lithuanian defence budget: to strengthen Lithuanian Armed Forces fighting power and further modernization. 2023-12-06. URL: <https://kam.lt/en/lithuanian-defence-budget-to-strengthen-lithuanian-armed-forces-fighting-power-and-further-modernization/>

⁹ National Defence: Facts and Figures. 2023. URL: <https://kam.lt/wp-content/uploads/2024/04/Facts-and-Figures-2023.pdf>

бойових машин «Vilkas»¹⁰. Згідно з новою програмою зміцнення та розвитку системи національної оборони Литви, з 2025 р. держава планує виділяти на відповідний сектор **мінімум 3 % ВВП**¹¹.

Зобов'язання союзників щодо колективної оборони. Литва разом з іншими державами східного флангу НАТО активно виступає за **посилення передової присутності сил союзників** на відповідній території. Пріоритетне значення для литовської сторони має військова **присутність США і ФРН**. Переговори щодо перебування на постійній основі німецької бригади в Литві тривають з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну. До 2027 р. планують розгортання на литовській території бригади Бундесверу чисельністю від п'яти до шести тисяч військовослужбовців. Разом з тим литовська сторона послідовно виступає за швидше розгортання відповідних сил з огляду на безпекові потреби. Також тривають переговори з німецькою компанією «Rheinmetall» щодо будівництва заводу з виробництва артилерійських боєприпасів у Литві.

Американський військовий батальйон залишається в Литві на необмежений термін, допомагаючи модернізувати литовські збройні сили шляхом проведення військових тренувань. Литовська сторона тривалий час активно розвиває безпекову та оборонну співпрацю зі США. Литва є **найбільшим покупцем американської зброї серед трьох держав Балтії**, витрачаючи на це в середньому 1,3 млрд дол. США (до 20 % від запланованих оборонних закупівель)¹². США є партнером Литовської Республіки в закупівлі нею протитанкових ракетних комплексів «Javelin», легких тактичних транспортних засобів JLTV, гелікоптерів «Black Hawk», артилерійських ракетних систем HIMARS.

Литва співпрацює із союзниками для впровадження **ротаційної моделі протиповітряної оборони НАТО**, погодженої на саміті у Вільнюсі 2023 р. Задля цього литовська сторона проводить спільні навчання своїх збройних сил з державами-членами Альянсу, зокрема Нідерландами. Також над територією Литви, Латвії та Естонії діє місія НАТО з патрулювання повітряного простору, яка підіймає винищувачі для перехоплення літаків РФ, що регулярно порушують правила польотів у міжнародному повітряному просторі над Балтійським морем.

Стійкість держави і суспільства. Литовська Республіка спрямовує зусилля на збереження і посилення стійкості державних інституцій та суспільства; здатності населення захищати державу та чинити громадянський опір у разі потенційної агресії. Литовське суспільство зберігає стійку **консолідовану позицію щодо зовнішньополітичних і безпекових пріоритетів держави**. Згідно з результатами

¹⁰ Lithuania opens a service facility for Vilkas vehicles. October 8, 2023. URL: <https://defence-industry.eu/lithuania-opens-a-service-facility-for-vilkas-vehicles/>

¹¹ Parliament passes National Defence enhancement and development programme. 2024-03-21. URL: <https://kam.lt/en/parliament-passes-national-defence-enhancement-and-development-programme/>

¹² The U. S. battalion presence in Lithuania has no deadline, hears Laurynas Kasčiūnas meeting with U. S. Secretary of the Army Christine Wormuth. 2024-05-02. URL: <https://kam.lt/en/the-u-s-battalion-presence-in-lithuania-has-no-deadline-hears-laurynas-kasciunas-meeting-with-u-s-secretary-of-the-army-christine-wormuth/>

соціологічного опитування, проведеного в грудні 2023 р. на замовлення Міністерства національної оборони Литви, 89 % респондентів висловилися за членство держави в НАТО; 79 % опитуваних переконані, що Альянс може запобігти збройній агресії РФ проти Литви; 91 % респондентів підтримали військову присутність НАТО на литовській території. Також більшість учасників опитування назвали Німеччину, Польщу та США ключовими партнерами Литви у сфері безпеки.

Литовська Республіка здійснює заходи для підготовки мобілізації необхідних ресурсів держави; а також посилює кібербезпеку, захист критичної інфраструктури, **протицію дезінформації та пропаганді**. Це особливо актуально з огляду на велику кількість інформаційних атак проти Литви з боку РФ і Білорусі. 2023 р. литовські оборонні відомства виявили понад 3,5 тис. випадків ворожої інформаційної діяльності. Серед поширених пропагандистських наративів – звинувачення в бік Литви й НАТО щодо провокування ними Росії та Білорусі, планування державами-союзниками спроб військової агресії проти РФ тощо. Дезінформаційні кампанії також стосувалися дискредитації військового потенціалу Альянсу та Литви, економічної та збройної підтримки західних держав України.

З 2022 р. в Литві діє курс щодо **громадянської освіти та навичок оборони**, розрахований на учнів 9 класів – спільний проєкт Міністерства національної оборони; Міністерства освіти, науки та спорту; а також Союзу стрільців Литви. Курс спрямований на розвиток практичних навичок з питань безпеки, надання першої медичної допомоги, ознайомлення з тематикою оборони держави тощо. Передбачають, що відповідний курс у 2023–2024 рр. проходитимуть до 50 % учнів; у 2024–2025 – до 100 % учнів 9 класів.

Підтримка України. Литовська Республіка демонструє сталу та активну підтримку територіальної цілісності України через надання їй всебічної і безперешкодної допомоги у відбитті збройної агресії РФ. Литва лобіює інтереси України на міжнародних майданчиках (ЄС, НАТО, ООН, ПАРЄ, ОБСЄ); підтримує запровадження комплексних і жорстких санкцій проти РФ; підтримує механізми з деокупації українських територій (зокрема – започаткування «Міжнародної кримської платформи»); і далі надає Україні збройну допомогу включно з бойовими літаками й ракетами дальнього радіуса дії. На 2023 р. Литва ввійшла до трійки держав, які надали Україні найбільші обсяги допомоги відносно розміру своєї економіки (0,5 млрд дол. і 0,74 % ВВП). На травень 2024 р. загальна сума військової підтримки литовської сторони Україні сягнула 616 млн євро (при цьому запланований обсяг довгострокової підтримки – 1 млрд євро)¹³.

¹³ Lietuva Ukrainai perdavė šaudmenų, antridronų ir bepiločių orlaivius. 2024-05-17. URL: <https://kam.lt/lietuva-ukrainai-perdave-saudmenu-antridronu-ir-bepilociu-orlaiviu/>